

"Kracht en Stof" is de titel van het boek, waarmee eenmaal Büchner den nachtuil van den godsdienst wilde verpletteren. De klap is wel goed aangekomen... het boek is uit den hand geslagen en de bladeren zwerven nog hier en daar rond. Zoo nu en dan frommelt de een of andere intellectueel er nog wel een propje van, om dat op een evangeliseerenden broeder af te schieten. Ik ben gewoon zulk een aanval te pareeren door Büchner's stelling over te nemen. Er is ook niet anders dan Kracht en Stof: stof zijn wij en kracht is God!

Kracht en Stof daaraan denk ik ook bij het beginnen van dit artikel. Er doet zich namelijk zooveel stof aan mij voor — geen straatstof noch brandstof, maar bouwstof — dat de kracht mij ontbreekt die voldoende in één artikel te verwerken. En behalve dat, durf ik het evangelisatieboekje in onze Reformatie niet al te ruim te trekken. Er is meer copie en „De Reformatie" is geen speciaal evangelisatieblad, zooals „De Macedonier" uitsluitend Zendingstijdschrift is...

Juist. Daar ben ik meteen op mijn eerste agenda-punt. Nog deze maand zal in „Woord en Daad" een speciaal tijdschrift voor evangelisatie-vraagstukken verschijnen. Prof. van Nes uit Leiden, een warme heidenvriend, joden-vriend en volk-vriend, is hoofdredacteur. Zoo het eerste no. daar toe aanleiding geeft, kom ik nog nader terug op deze periodiek, die voorloopig driemaandelijks zal verschijnen. Ik raad onze lezers aan een proefnummer aan te vragen. Het is een uitgave van het Centraal Comité voor Inwendige Zending...

Dus is het niet speciaal gereformeerd? Neen, al zullen wel gereformeerden medewerken. Waar dacht u aan: gereformeerden zijn op evangelisatiegebied jammerlijk achterblijvende. In sommige plaatsen schijnt men al eenige jaren aan het nadenken of en hoe het moet. Wat die berg nog eens baren zal? Als het maar geen mis is... Te lang denken heeft wel eens een ongedacht resultaat: „ik denk me suf" zeggen de menschen. Toe, broeders, als het op Kerstmis weer verkondigd wordt: „En zij kwamen met haast" (Lucas 2:16), dat wij dan navolgers zijn van de herders uit Bethleem. Zou het zoo erg zijn als bleek, dat wij in de haast onze das verkeerd gestrikt of een witte met een zwarte verwisseld hadden, als wij groote blijdschap te prediken hebben?

Wij maken niet uit liefhebberij critiek en daarom is het mij een genoegen hier te mogen wijzen op een stap vooruit, door de gereformeerde evangelisatie gedaan. Er is namelijk tot stand gekomen een Comité voor de uitgave van Gereformeerde Evangelisatielectuur, waarvan Ds J. Douma van Den Haag voorzitter en Ds J. A. Tazelaar uit Rotterdam secretaris is. Verder hebben de predikanten Ds B. A. Knoppers en Dr B. Wielenga van Amsterdam, Ds J. P. Tazelaar van Weesp, de uitgever J. H. Kok van Kampen, straatprediker L. van Elk van Den Haag en schrijver dezes in het comité zitting. Buiten hen om hebben 27 medewerkers zich bereid verklaard hun pen in dienst van dit werk te stellen. Spoedig kunnen de eerste pennevruchten geplukt worden. Vraagt u eens bij den uitgever volledig prospectus aan!

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XI.

Over het gebeurde in Utrecht bij de kerkvisitatie van 1868 was in couranten zooveel geartikeld en door loopend gerucht onder het kerkpubliek uitgestrooid, dat Dr Kuyper zich gedrongen voelde tot bepleiting in zijn vlugschrift, niet van wat uitgestrooid, maar van wat werkelijk geschied was.

De inhoud zijner brochure, boven onder nr 9 genoemd, bestaat uit deze 5 hoofdstukken:

- I. De Leugen in de Kerk.
- II. Wat is kerkvisitatie?
- III. De Synode en haar Reglement.
- IV. Wat Utrechts kerkeraad deed?
- V. Besluit.

De gang van het betoog was aldus: Eerst werd gewezen op het doodelijk gevaar, dat voor de kerk in haar verleugening bestond, en dus op den plicht, voor wie haar leven bestond, om dien leugenkanker uit te snijden. Door opensnijding van de wonde werd voorts de aanwezigheid van dat leugengif vooral in de kerkvisitatie geconstateerd, nadat vooraf physiologisch onderzoek was wat kerkvisitatie zijn moest in gezonden staat en daarna pathologisch, wat ze in de kranke Hervormde Kerk was geworden. Eindelijk werd als proeve van medicatie een verhaal gegeven van Utrechts poging om het voortkankeren van het bederf te stuiten.

De brochure verscheen einde Augustus 1868, en aanstonds bracht Dr Schwartz in een reeks Herautartikelen de verschillende hoofdstukken ter sprake, om aldus mede te werken aan de verspreiding van de daarin neergelegde denkbeelden. „Het kan zeer wel gebeuren", zoo stelde hij voorop in De Heraut van 11 September, „dat ik hier

In de derde plaats iets over den arbeid onder de Rippere Jeugd. De nood dringt. Dit heeft men in Baarn ook begrepen, getuige bijgaand berichtje, dat ik uit „De Standaard" knipte.

In Baarn, het vriendelijk dorp in het zoo schoone Noordoekwartier van Utrecht gelegen, heeft men het ook aldus gevoeld.

Ingezien is daar, dat iets gedaan moest worden. Enkele broeders, speciaal belast met de Evangelisatie, vanwege den kerkeraad der Geref. Kerk hebben plannen ontworpen en uitgevoerd.

Met beperkte middelen is men er in geslaagd, een waardevolle inrichting tot stand te brengen. In het „Makelaarshuis" heeft men beslag gelegd op een gezellige kamer met een keuken.

De kamer is waardijk smaakvol aangekleed, over de tafeltjes kleurige kleedjes, tusschen van de verspreide lectuur een vaas met bloemen, in een woord 't heeft zoo niets van een kale zaal, maar geeft een echt huiselijke stemming.

Voor rijke verscheidenheid van lectuur is gezorgd, terwijl een menigte van spelen voorhanden zijn.

Daarnaast is geopend een Christelijke bibliotheek, met een aanvang van 500 boeken, waar reeds gedurende de eerste malen, dat uitgaand werd, druk gebruik van werd gemaakt.

Vanuit de keuken wordt tegen zeer lage prijs consumptie verstrekt, die Zondags gedurende de uren, dat dit „tehuis" open is gratis wordt verstrekt.

Het aantal bezoekers is niet gering en weldra zal men er dan ook iets op moeten vinden om meer ruimte beschikbaar te krijgen, lees- en speelkamer te splitsen.

We deelen een en ander uitvoerig mede, omdat ieder overtuigd zijn zal van de betekenis van dit op eenvoudige wijze geschooid werk en ook andere plaatsen Baarn's voorbeeld zouden kunnen volgen.

Ook in Baarn weet men wel, dat dit slechts een begin is, doch men heeft terecht ingezien, dat het met praten niet te doen is en er iets voor onze jeugd gedaan moet worden.

Den ijverigen secretaris van onze kiesvereniging, wiens hand ook in dit werk merkbaar is, wenschen we toe, dat deze poging ten volle mag slagen.

Nu ik toch revue houd, noteer ik dankbaar den aanvang met het werk der straatprediking in Zwolle, waar Dr Bouma met een zangkoor predikend de stad is doorgegaan. Ook uit Groningen en uit de Zaanstreek komen goede berichten over dit werk. Het oude jaar luidt hoopvol uit. En dit brengt mij de regels uit een evangelisatielied in de gedachte:

Houdt maar moed
Alles wordt nog goed.

God gedankt en moed gegrepen!

N. B.

ONDERWIJS EN OPVOEDING.

Het Christelijk element in de praktijk van ons middelbaar onderwijs.

IV.

De ideaal-leeraar heeft liefde voor zijn leerlingen. Ze zijn hem niet de objecten van zijn werk: ze zijn het meewerkend voorwerp. Hij weet, dat zij

en daar van Dr Kuyper zal moeten verschillen; dit neemt echter niet weg, dat ik in den grond der zaak met hem vereenigd ben; juist zoo als ik niet altijd met zijn stijl ingenomen ben, al billijk ik van ganser harte wat hij zegt.

In hetzelfde Herautnummer oordeelde de oude Dr Capadose, dat dit hoogst belangrijke boek zijn reeds lang gekoesterde en ook openbaar gemaakte zienswijze aangaande den treurigen toestand der zich noemende Gereformeerde Kerk, op een zeer krachtige en onwederlegbare wijze was komen bevestigen, waar hij in de voorrede van zijn: Of scheiden of scheiding, had geschreven: „de toestand des schijns, di der leugen moet ophouden, waar men de waarheid in alles wenschte te volgen." Dit schreef Capadose in 1866, „en ziet nu", zoo roept hij dankbaar uit, „in 1868 de levendige, krachtige, van diepe smart-wekkende waarheid getuigende en tintelende woorden in de eerste dertig pagina's, door de zoo wel besneden pen van Dr Kuyper in zijn boek ter neer geschreven, en wel onder het hoofd of opschrift van: de leugen in de kerk. Zie hoe die bekwaame hand met het scalpel gewapend, niet hier en daar eenige afwijking van waarheid in het lichaam van die kerk aanwijst, maar een bederf door alle spieren en aderen en zenuwen, ja tot het merg toe doordringende, als oorzaak van de tegenwoordige doodsgestalte opgeeft, namelijk de leugen."

De oude Barger besprak de brochure in De Vereeniging, d. XXIII, blz. 242—248, en eindigde zijn artikel met de bede: „Broeders, leden van het Classikaal en Provinciaal bestuur, in wier vergaderingen ik vroeger zitting had, vergunt mij u toe te roepen: „Handelt zachtkens in dezen! Laat u niet gebruiken tot werktuigen van willekeur en geweld. Sprekt in het uiterste geval tot de Synode ook uw „non possumus" uit, en bidden wij met Kuyper over onze diepgeschokte kerk het:

er niet zijn om hem, maar hij om hen. Hij heeft liefde voor allen, niet alleen voor den vriendelijke, en ijerige, maar ook voor den bitse, voor den luie, voor den rumoerige, voor den domme, ja vooral voor den domme. Hij trekt den een niet voor boven den ander, maar behandelt ze gelijk. Hij helpt hen: den domme om hem iets bij te brengen, den bitse om hem een vriendelijk woord te ontkloppen, den luie om aan 't werk te komen. Hij houdt van hen als zijn jongere vrienden en verdraagt ze. Dat wil niet zeggen, dat hij ze niet straft, door een blik of een woord of wel eens nog erger. Maar hij straft ze in liefde en niet in toorn. En hij geeft ze hun vergripen niet na, maar vergeeft ze. Hij heeft hen lief: dus begrijpt hij ze. Hij kan zich verplaatsen in de sfeer van hun jaren en kan van hun standpunt uit de dingen bekijken en helpt hen alles in het juiste licht te zien. Het is hem geen loondienst, maar een liefdedienst. Aan loon denkt hij slechts op gezette tijden.

De ideaal-leeraar is in alles waar tegenover zijn leerlingen. Hij is niet een andere in de klas en daarbuiten. Hij trekt geen mom aan bij het binnentreden. Hij trekt nooit een mom aan. Zooals hij de dingen bezielt, openbaart hij zich ook. Als hij iets niet weet, dat hem gevraagd wordt, draait hij er niet om heen, maar zegt: „ik weet het niet". Trouwens, anders snapt de jongen het toch wel en hoekt het op 's leeraars debetzijde. Nu waardeert de jongen hem en acht hem er om, n.l. als het niet te vaak voorkomt. Hij is waar, want zijn woorden zijn in overeenstemming met zijn daden. Hij is een Christen en een enkele maal spreekt hij opzettelijk van zijn geloof en de jongens voelen iets van de waardij van zulk een Christendom, omdat ze weten, dat 't waar is, want ze zien zijn daden en toetsen die aan zijn woorden. Hij verfoeit huichelarij, vooral die van zijn leerlingen en hij neemt ze alleen en wijst ze terecht.

De ideaal-leeraar is rechtvaardig. Zijn leerlingen zijn hem allen gelijk. Hij heeft niet zijn onverkorenen, die hij voortrekt, en vooral pousseert hij niet den eenen leerling ten koste van den anderen. Hij geeft een juist cijfer en taxeert naar vasten, zij het al niet machinalen maatstaf. Er zit lijn in zijn berekening, lijn, die de jongens begrijpen: want ze rekenen hem gaarne na en niets grieft hen meer dan wanneer ze hun cijfer willekeurig wanen.

De ideaal-leeraar is vergevensgezind. Hij weet hoeveel hem zelf vergeven moet worden en begrijpt den zwakke, die misdreven en vergeving van noode heeft. Hij straft dan ook niet altijd als 't pas zou geven, maar weet dat kwijtschelding vaak dieper indruk maakt. Hij heeft een groote mate van zelf-beheersching en oefent zich dagelijks daarin, omdat hij daartoe gelegenheid heeft als niemand anders. Hij wordt niet moedelooz, als hij geen succes heeft en als 'them is, of hij water naar de zee draagt. Soms blijkt wat hij voor de zee aanzag een vijver te zijn en de peilschaal wijst stijging. Hij wordt niet overmoedig, als hij een bijzonder succes heeft met een jongen, maar denkt: „de jongen ontpopt zich". Hij denkt niet, dat hij 't alleen weet, maar leert ook nog wel eens wat van een leerling. Zelfs zegt hij dat dan en de jongen acht hem er des te meer om. Soms geeft de leerling hem onbewust een lesje en hij zegt het niet, maar is er even dankbaar voor.

„Kyrie Eleison, Heere, ontferm u!" (Vergelijk hierbij De Heraut, 30 Oct. 1868, blz. 698).

Dr Bronsveld schreef in zijn Octoberkroniek der Stemmen voor Waarheid en Vrede, 1868: „Gold het hier eene recensie te leveren, wij zouden voor alle dingen onze hulde brengen aan den stijl van Dr Kuyper, maar wij geven hier geen recensie... Toch wilden wij, al was het in het voorbijgaan, betuigen, dat de fraaiheid van zijn taal en stijl ons getroffen heeft." Doch dan ter zake komende, oordeelt deze kroniekschrijver, dat de daad van den Utrechtschen kerkeraad, van Dr Kuyper, zijn goedkeuring niet kan wegdragen. „Is het konsekwent, is het wijs zoo op eenmaal, zoo op één punt, zoo geheel alleen, een daad van verzet te plegen, die door de kerkelijke besturen niet stilzwijgend voorbijgegaan kan worden. Wat toch zullen de gevolgen zijn? De kerkeraad van Utrecht zal worden gestraft, en niet onwaarschijnlijk is het, dat Dr Kuyper zal worden geschorst. En wat dan?... Wat zal onze kerk, wat zal de goede zaak er door winnen, indien Dr Kuyper ontzet wordt van zijn ambt? Ik geloof, dat dit zeer weinig zou zijn. Daarom hopen en bidden wij, dat de zoo hoog geschatte Broeder er nog toe zal kunnen besluiten om terug te komen van zijn verzet tegen een bestuur, welks wettigheid wij dienen te erkennen." (Zie verder dezen jaargang der Stemmen, blz. 1032 en 1078).

Tegenover Dr Bronsveld, die beweerde, dat de kerkeraad van Utrecht gekomen was „in een staat van rebellie", hield Groen van Prinsterer, Bijdragen voor Kerkgemeentelijk Overleg, IV, blz. 50, staande, dat integendeel de kerkeraad opkwam tegen een Synode, „die zelve tegen art. 11 rebelleert, en op vederlei wijs, en ook omdat ze, door het comediespel van haar kerkvisitatie, met de belijdenis, sedert een reeks van jaren, den spot drijft."

Hij heeft
dendelijke
voor den
omme, ja
een niet
ze gelijk
ij te bren-
woord te
omen. Hij
en ver-
ij ze niet
eens nog
t in toorn.
maar ver-
ij hij ze
van hun
dingen be-
een licht te
een liefde-
ette tijden.
enover zijn
de klas en
iet binnen-
Zoals hij
k. Als hij
dt, draait
het niet".
toch wel
Nu waar-
m, n.l. als
want zijn
zijn daden,
spreekt hij
us voelen
ristendom,
e zijn zijn
e. Hij ver-
erlingen en

leerlingen
erkorenen.
ij niet den
a. Hij geeft
zij het al
ijn bereke-
ant ze re-
hen meer
wanen.

wee hoe-
grijpt den
van noode
't pas zou
aak dieper
e van zelf-
trin, omdat
nd anders.
cces heeft
ee draagt,
een vijver
Hij wordt
ucces heeft
en ontpopt
weet, maar
eling. Zelfs
em er des
n onbewust
is er even

gelijk hier-
(1898).

roniek der
e d.e. 1868:
wij zouden
an den stijl
een recen-
het voorbij-
ijn taal en
r zake ko-
lat de daad
Dr Kuyper,
is het kon-
zoo op één
a verzet te
niet stilzwe-
toch zullen
Utrecht zal
lijk is het,
wat dan?...
ak er door
dt van zijn
g zou zijn.
e zoo hoog
m besluiten
en een be-
erkennen".
men, blz.

de, dat de
n een staat
sterer. Bij-
Overleg,
e kerkeraad
egen art. 11
ook omdat
erkvisitatie,
jaren, den

De ideaal-leeraar is zachtmoedig en niet prikkel-
baar: Al heeft hij hoofdpijn: hij laat er zich niet
door neerdrücken; al kwam hij met natte schoenen
op school of had hij thuis onaangename dingen,
hij zet het van zich, want hij weet, dat zijn les
er niet slechter van mag worden. Hij is rustig
voor de klas en niet gejaagd en als er bezoek bij
hem in de klas komt, gaat hij kalm door en geeft
niet slechter les dan hij pleegt te doen. Maar ook
geeft hij dan niet plotseling beter les, want hij
doet 't altijd zoo goed mogelijk. Hij is arbeidszaam
en doet zijn werk dus naar behooren. Hij heeft
persoonlijke belangstelling in zijn leerlingen en
weet iets van de omstandigheden van A en B en
behandelt hen er naar. Hij waardeert ook de zwakke
pogingen om iets goeds tot stand te brengen, en
hij weet, dat een enkel aanmoedigend woord dik-
wijls meer vermag dan een lange zedepreek. Hij
is opgewekt, want hij staat voor een klas jonge
blide gezichten, die nog niet den droeven ernst
van het leven voelden. En er is wisselwerking
tusschen hem en zijn leerlingen; vonken van opge-
wektheid, die overspringen van oog tot oog, wor-
den van geestigheid, die heen en weergaande de
steer blij houden. In één woord, hij heeft contact
met zijn leerlingen en baant zich den weg tot hun
hoofd door het hart.

De ideaal-leeraar is een man van plichtsbetrach-
ting. Hij eischt, dat de jongens hun plicht doen,
maar hij geeft hun daarin het voorbeeld. Hij weet,
dat de dag kort is: en dus moet voor de plicht
alles wijken. Al is een bepaald onderdeel van zijn
vak hem minder aangenaam: hij weet, dat de
plicht hem opgelegd is en besteedt er evenveel
zorg aan als aan datgene, wat hem aantrekt. Hij
geeft zijn leerlingen een taak op, die ze afkunnen
en wel zoo, dat ze ook nog tijd hebben voor ont-
spanning. Want als man van ervaring weet hij,
dat het weinige, dat bekijft, beter is dan het vele,
dat vervliegt. Bovendien weet hij, dat hij collega's
heeft, die ook ieder hun vak doceeren. En hij
is niet zoo kortzichtig en bekrompen van blik,
dat hij zijn eigen vak 't voornaamste vindt, maar
weet precies welke plaats het mag innemen in het
organisme der school.

De ideaal-leeraar is iemand, die zich op de hoogte
van zijn vak tracht te houden, en dagelijks iets
nieuws wil leeren, omdat hij weet, dat het zijn
les ten goede komt. Zoo blijft hij aan den eenen
kant belang stellen in de wetenschap, maar aan
den anderen kant hoedt hij er zich voor een kamer-
geleerde te worden. Hij sluit zich niet op tusschen
de stille wanden van zijn studeerkamer, maar ziet
vrij en frank rond zich en tracht iets te begrijpen
van den bloei van het volle leven. Zoo doet hij
mensenkennis op, die de onmisbare voorwaarde
is van alle goed onderwijs.

Zoo ongeveer dank ik me den ideaal-leeraar.
En nu weet ik wel, welke tegenwerping men zal
maken. Doch daarover in een volgend, laatst artikel.

Dr A. SIZOO.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Babel was een gouden beker.

Frau Minna Haberl, tweede presidente van de
Evangelische Vereeniging ten behoeve van de vrou-
welijke jeugd in Weenen, is een figuur, die ge-
durende haar kort verblijf in den nazomer van dit
jaar hier te lande veler sympathie heeft gewonnen.
Toch kwam zij niet als toeriste naar ons door
haar zoo buitengewoon bevoorrecht geacht land,
uitgelokt door valuta-kansen. Het tegendeel was
het geval! De ons hartst niet voor te stellen geringe
waarde der Oostenrijksche valuta — zij deelde
mede dat een meter stof om te verstellen 500
kronen, een paar kousen 400 kronen, een pond vet
1000 kronen en een mantel 20.000 kronen kostte —
sloot zulke kansjes uit. De zedelijke nood van haar
eenmaal zoo heerlijk, maar nu zoo ellendig Weenen
drong haar om naar ons land te komen en hier
hulp te zoeken voor den arbeid harer vereeniging
onder de meisjes van Weenen. Juist dit bijzondere
doel wees haar hier een min of meer afgebakend
terrein aan, waarop zij zich moest bewegen. Haar
connecties zocht zij vooral in den kring van den
Nederlandschen Meisjesbond — de schepping van de
zoo schielijk nu voor een jaar overleden vrouw
van beteekeenis Henriette W. Spiering — en te-
vens vond zij die hier en daar waar een afdeling
is van den Christelijken Vrouwenbond. Frau Minna
Haberl is moeder van drie kinderen, en geeft den
indruk van een vrouw te zijn, 'bizonder geschikt
voor den arbeid waaraan zij zooveel tijd, moeite en
zorgen geeft. Met de grootste gemakkelijheid
spreekt zij haar Fransch en Engelsch, naast het
Duitsch waarin zij hier sprak in onderscheiden
vergaderingen, beledigd om harentwille, opdat zij haar
zaak kon bepleiten. Deze ontwikkelde dame is
echter geen „blauwkous", maar vol moederzorgen,
wat ook hierin uitkwam, dat zij den tusschentijd
besteedde op reis en in haar logies om te breiden.
In de derde klasse coupé kon men haar aantreffen
al breidende, kousenbreidende!

De nood van het Weensche meisje drong haar
om haar man en kinderen te verlaten en hier in

den vreemde hulp en steun te zoeken. De buiten-
gewoon groote zedelijke nood! Zij kwam om dien te
scheitsen. Die echter in de verwachting ter vergade-
ring was gekomen, waarin zij sprak, een niteen-
zetting te hooren van de zedelijke verwildering,
waaraan het eenmaal zoo rijke en heerlijke Weenen
thans is prijsgegeven; daarvan roerende of schok-
kende voorbeelden te zullen hooren; prikkelende
hoewel weerzinwekkende schilderingen van de ont-
aarding der Weensche bevolking te zien opgehan-
gen, waarvan de meest ergerlijke wel waren te
geven, zag zich erg teleurgesteld. De inhoud van
haar rede toekent deze edele vrouw. Zij werkte
op de edelste gevoelens van haar gehoor. Daartoe
ving zij aan met te wijzen op de ongemeene zeg-
ningen aan ons land geschonken. Zij wees op het
nauw verband, hetwelk er bestaat tusschen den
rijken zegen in de Reformatie aan deze landen
geschonken en de vele stoffelijke en geestelijke
goederen, die wij nu in zoo ruime mate mogen
genieten. Daarna schetste zij in een helder en klaar
overzicht de zoo heerlijk in Oostenrijk aangevangen
Reformatie, doch ook hoe wrede die was onder-
drukt en welke schrikkelijke gevolgen die had ge-
had voor den kerkelijken en zedelijken toestand in
het groote Weenen. Wel mocht zij met innigen
dank aan God herinneren, dat er sinds het begin
van de vorige eeuw ruimte was gekomen, doch heel
die lange lijdensweg teekende zijn gevolgen af op
het gelaat van de kerk in Oostenrijk. De kerk en
het protestantsch godsdienstig leven waren tewe-
gelde van de vrijheid van beweging nu voor hon-
derd jaar pas verworven, tot herleving gekomen
in geheel Oostenrijk. Doch door den oorlog is dat
land er ellendiger aan toe geworden, dan welke
natie van Europa ook. Wat is er van Oostenrijk
overgebleven? Hoe is Weenen, die eenmaal gevulde
gouden beker, gevallen! Verscheurd is het rijk!
Verscheurd is de kerk! Verscheurd het Protestan-
tisme en dat in een tijd, waarin zooveel van de
nazaten dier vaders, die eenmaal de kerk van
Rome vaarwel hadden gezegd, doch later zoo schrik-
kelijk zijn vervolgd en eindelijk moe van den tegen-
stand zich weer kromden onder Rome's juk, dat
van zich af hebben geschud, zoodra daartoe
maar eenige gelegenheid voor hen was. Frau Haberl
toonde door de wijze waarop zij sprak en door
den inhoud van haar woorden groote en edele,
vrome en geheiligde wijsheid. Niet ons, o Heer,
niet ons, maar uwen naam zij de eer! Zoo mochten
wij na haar rede wel uitroepen. Moest daar uit
het verre Weenen deze moeder tot ons komen
om ons te leeren, waaraan wij de onnoemelijk
vele en haast niet te schatten zegeningen te dan-
ken hebben, waarin God ons doet deelen op ker-
kelijk gebied, in godsdienstig opzicht en met be-
trekking tot het zedelijk leven? Hoe moest het
peil nog niet veel hooger staan onder zulke bui-
tengewoon gunstige omstandigheden als waaronder
God ons heeft laten leven de vele eeuwen na de
glorieuse Reformatie! Moest daar uit Weenen uit
dien gouden beker deze niet meer jeugdige vrouw
komen om ons het hoofd te leeren buigen van
schaamte, dat wij niet teederder voor God leven
uit louter dank? Zouden wij het recht hebben,
als wij hooren over Weensche toestanden, die zoo
schrikkelijk zijn door weelde en armoede, die aan
elkander grenzen, door bijgeloof en ongeloof, die
naast elkander welig tieren, door Jodendom en
Katholicisme, die elkander haten, door socialisme
en revolutie-geest, die samen willen regeren en
het zoo slecht kunnen, zouden wij het recht heb-
ben, nu die gouden beker vol vullen droesem is,
de tong naar Weenen uit te steken? Laten wij
onze schuld aan God betalen door ook aan de
Evangelische kerk en haar arbeid te Weenen te
denken!

Frau Haberl erkende met weemoed en eenige
doftheid, waardoorheen een nederige toon van
ergernis trilde, dat Weenen in de belangstelling der
Protestantsche Christenheid achterstond, verre ach-
terstond bij de andere landen en steden van het
voormalige keizerrijk. Terecht! En toch ook de
Protestantsche Christenen van Weenen moeten zoo
noodig worden geholpen. Eene eerste hulp is: van
hen te spreken; over hen te lezen; de geschiedenis
der Reformatie van dit land na te gaan!

Het is opmerkelijk, dat wij vol zijn van der
Hongaren nood! Ik weet wel, er zijn bijzondere
oorzaken, waarom de zaak van de Gereformeerde
kerk van Hongarije haast populair is te noemen,
vooral in onze kerken en in de Hollandsche Ameri-
kaansche kringen. Wij allen hebben daarvan ge-
lezen en kunnen daarvan wekelijks lezen en hooren.
Onze kerkelijke bladen, geïllustreerde en niet ge-
illustreerde, lichten ons in en vragen om sym-
pathie en steun. Ik heb er niets tegen! Ik acht
het onze eere en ons belang! Wij bidden immers
om de komst van Gods koninkrijk! Doch van het
Protestantsche Weenen weten wij nauwelijks meer,
dan dat de jubilerende Theol. Faculteit aldaar
ook onze professoren, van Amsterdam zoowel als
van Kampen heeft uitgenoodigd; dat de Kamper
professoren zich hebben moeten verontschuldigen;
dat echter Prof. Dr H. H. Kuyper de Theol. Fac.
van de V. U. heeft vertegenwoordigd.

Van het grootste belang acht ik, dat wij nauw-
keurig letten op wat in de landen van het voor-
malige keizer-koninkrijk op kerkelijk gebied plaats

grijpt; niets is mij meer welkom, dan de bijzondere
degelijke studies, als bijv. van A. van Deursen
over Tsjecho-Slowakië in „Stemmen des Tijds",
1920, alsmede wat wij lezen in „De Ster" of el-
ders, over deze landen. Men vergeet daarbij echter
niet om ook kennis te nemen en sympathie te
wekken voor het thans zoo berooid Weenen, een-
maal een gouden beker, nu meer dan ooit gevuld
met een gevaarlijke zwijmeldrank. Frau Haberl heeft
gevoeld welk een kracht er schuilt in onze Gere-
formeerde kerken, waartegenover zij zeer sympa-
thiek staat. Haar adres is: Frau Minna Haberl,
VII Neubaugürtel 26, Wien!

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

Homiletiek en psychologie.

Hield prof. Hoekstra vroeger een rede over Ca-
techese en Psychologie, thans droeg hij aan zijn
ambtgenoot Greydanus het rectoraat aan de Theo-
logische School over met een oratie over „Ho-
miletiek en Psychologie", Predikkunde en Zielkunde.
Zoo wordt het eene praktische vak na het andere
naar eisch van den tijd met de psychologie in
verband gebracht.

Het persverslag luidt:

Na in een Inleiding gewezen te hebben op de
enorme expansie der Psychologie, zoowel in
de theoretische beoefening als in de praktische
toepassing, vermeldt Spr. in het eerste deel zijner
rede wat de geschiedenis van de homiletiek aan-
gaande de relatie van homiletiek en psychologie
aan gegevens biedt. De oude rhetorica van Aristote-
les, Cicero en Quintilianus heeft onderscheidene
psychologische data verwerkt en Augustinus is
hen hierin gevolgd. De Gereformeerden van de
zeventiende eeuw hebben in hun homiletieken door
het nadruk leggen op de toepassing (applicatie)
en de leer van de usus enigmatische met de psy-
chologie rekening gehouden. Onder de homileten
van den nieuweren tijd, die homiletiek en psy-
chologie in verband met elkander hebben beschouwd
als b.v. Collanius, Deekley, Gardner, van Veld-
huizen e.a. wordt vooral gewezen op Niebergall,
die een „Predigt-lehre" op empirisch-psychologi-
schen grondslag heeft opgebouwd. Van Gerefor-
meerd standpunt zal getracht moeten worden, zelf
een pad te banen.

In het tweede deel, waarin wordt nagegaan
welke beteekenis de psychologie voor de homi-
letiek heeft en de verhouding dezer wetenschappen
nader wordt bepaald, toont Spr. aan, dat kennis van
de psychische processen in het intellectuele, volu-
tioneele en emotioneele leven voor den prediker
van hoog belang is.

Op twee tegeninstanden wordt gewezen. Ten
eerste heeft elke beïnvloeding door woord en ge-
baar haar grens in de persoonlijkheid, in het
mysterie van het Ik. Op geestelijk gebied zal de
meest doeltreffende prediking geen effect sorteren,
wanneer niet de psyche daarvoor ontvankelijk is
gemaakt door Gods Geest. Ten tweede wordt de
meening bestreden, dat de inhoud der prediking
uit de psychologie zou kunnen afgeleid worden.
Het psychologisme in de Homiletiek is onaan-
nemelijk, wijl waardeeringsoordeelen niet zonder
meer uit zijns-oordeelen kunnen afgeleid worden,
de deductieve methode naast de inductieve in
de theologie volle recht van bestaan heeft, en
de prediking moet gehandhaafd worden als be-
diening des Woords.

In het derde deel der rede wijst Spr. door
enkele voorbeelden aan, hoe de psychologie in
de homiletiek toepassing vindt. Zij is van waarde
om het naastbijliggend deel van de prediking te
bepalen n.l. beïnvloeding onder religieus gezichts-
punt van het kennend, strevend en gevoelend Ik.
Zij heeft beteekenis voor het vinden van de stof;
door psychologische ontleding wordt het speciale
van den tekst gevonden; voor de verklaring van
historische teksten is zij van groot belang. Al-
gemeene psychologie, religieuze psychologie en
volkpsychologie dragen materiaal aan voor de
toepassing, die een integreerend bestanddeel is van
de preek. De leer van de apperceptie en van
het geheugen zijn van beteekenis voor de pars
formalis der homiletiek. Goede apperceptie en ge-
makkelijke reproductie worden bevordert door hel-
dere voorstelling, aanwending van thema en ver-
deeling, eenvoudigen zinsbouw en doelmatige woord-
keus. Kennis van de correlatie tusschen de phan-
tasie en het emotioneele leven is van belang voor
de voordracht. De collectieve psychologie vermaant
den homileet, om bij het in werking zetten van
de affecten der hoorders, de grootste voorzich-
tigheid te betrachten. Het verwekken van sterke
emoties in een groote vergadering is altoos eenigs-
zins gevaarlijk. De prediker die bij zichzelf te
krachtige emoties wakker roept, verzwakt eigen
psychische energie en trekt de opmerkzaamheid
der hoorders van het Woord af voor zichzelf.
Dit is funest. De prediker mag niet in het blik-
punt, zelfs niet in het blikveld komen te staan.

Wordt het huwelijk tusschen homiletiek en psy-
chologie op wel omschreven voorwaarden geslo-
ten, dan zal deze verbindeenis een gezegende blijken
te zijn.

Uitteraard bevredigt een verslag maar half.
De beknoptheid, waarmee alles moet worden
weergegeven is gewoonlijk aan de duidelijkheid niet
bevoorliefd.

Een speech, waar wat in zit, gelijk die van
prof. Hoekstra, laat zich haast niet „verslaan".